

EXODUS

5:1-7:7

Mozes' eerste confrontatie met de farao,
Gods beloften en de verharding van het hart
van de farao.

GELEZEN UIT

Herziene Statenvertaling

BELUISTER OF BEKIJK

versvoorvers.org/exodus/5-1-7-7

BELUISTER OF BEKIJK

Inhoud

1	Mozes' eerste confrontatie met de farao	3 min	1
2	Zwaardere arbeid zonder stro	3 min	5
3	Pitom als getuigenis van de bakstenen	2 min	7
4	Israël keert zich tegen Mozes	2 min	9
5	Mozes klaagt zijn mislukking bij God	2 min	10
6	Kenden de aartsvaders de naam Jahweh?	2 min	12
7	De Bijbelse betekenis van een naam	3 min	13
8	Drie verklaringen voor Exodus 6:3	4 min	15
9	Gods verbond en beloften van bevrijding	3 min	17
10	Israëls moedeloosheid en Mozes' bezwaar	2 min	19
11	De Levitische afstamming van Mozes	4 min	20
12	Amram, Jochebed en verboden huwelijken	4 min	22
13	Korach en de priesterlijke familie	4 min	24
14	Mozes en Aäron hervatten hun opdracht	4 min	26

15	God verhardt het hart van de farao	3 min	29
16	De calvinistische uitleg van Romeinen 9	4 min	30
17	Jakob en Ezau: bestemming, geen behoud	2 min	32
18	Farao's verharding als bestuurlijke daad	2 min	33
19	Aan wie God barmhartigheid bewijst	3 min	34
20	De plagen als oordeel over Egypte	2 min	36
21	Farao's wil wordt in zijn keuze vastgezet	2 min	37
	Om verder te lezen		38

1

Mozes' eerste confrontatie met de farao

Laten we verdergaan met onze studie van het boek Exodus, bij hoofdstuk 5. In de hoofdstukken 3 en 4 maakte Mozes bezwaar tegen Gods keuze voor hem als de man die voor de farao moest staan en de bevrijder van Israël moest zijn. God aanvaardde geen van zijn bezwaren en daarom moest hij gaan. Hij is teruggekomen uit het land Midian, waar hij veertig jaar is geweest. Nu is hij terug in het land Egypte, in het land Gosen, bij de Israëlieten. En wanneer we bij hoofdstuk 5, vers 1 komen, vinden we dus zijn eerste ontmoeting met de farao.

Exodus 5:1:

Daarna kwamen Mozes en Aäron en zeiden tegen de farao: Zo zegt de HEERE, de God van Israël: Laat Mijn volk gaan om voor Mij een feest te vieren in de woestijn.

EXODUS 5:1

De Egyptenaren waren vertrouwd met het idee dat de goden boos konden worden als je hen niet met offers gunstig stemde. Alle heidense godsdiensten hadden dit kenmerk. Natuurrampen die landen troffen, werden vaak uitgelegd als uitingen van de woede van hun goden en men dacht dikwijls dat ze het gevolg waren van de goddeloosheid van het volk. Datzelfde idee vinden we natuurlijk in het Oude Testament bij Israël. Israël werd door veel rampen getroffen omdat God niet tevreden over hen was. Dat is wat in het hele boek Richteren telkens opnieuw wordt beschreven. Het volk behaagt Jahweh niet en daarom stuurt Hij de Midianieten, de Edomieten, de Moabieten, de Chaldeeën of iemand anders om hen te verdrukken.

Alle landen wisten dat ze verantwoording verschuldigd waren aan hun goden. Ook de Egyptenaren wisten dat. Mozes en Aäron deden dus een beroep op de farao dat in die tijd heel redelijk was: „Onze God eist van ons dat we Hem aanbidden. Als we niet

gehoorzamen, kan Hij ons treffen en ons vernietigen met de pest of met het zwaard.” De farao had moeten begrijpen dat dit een gegronde zorg was. De farao gaf echter niet zoveel om Israël. Als God hen had getroffen en geoordeeld, zou dat de farao waarschijnlijk wel goed zijn uitgekomen. Hij was dan ook niet van plan mee te werken.

Vers 4 zegt:

Toen zei de koning van Egypte tegen hen: Waarom, Mozes en Aäron, houdt u het volk van zijn werk af? Ga naar uw dwangarbeid!

EXODUS 5:4

2

Zwaardere arbeid zonder stro

Dat wil zeggen: dit is geen vrije dag. Deze mensen, deze slaven, werken niet terwijl ze wachten om te horen wat de uitkomst van dit gesprek is. En terwijl wij hier staan te praten, loopt Egypte het voordeel van een grote hoeveelheid arbeidskrachten mis.

Hij zegt:

Daarom gaf de farao op diezelfde dag het bevel aan de slavendrijvers onder het volk en de voormannen ervan: U mag voortaan geen stro meer aan het volk verstrekken om de bakstenen te maken, zoals voorheen. Laten zij zelf maar stro gaan verzamelen. En het aantal bakstenen dat zij voorheen maakten, moet u hun nu ook weer opleggen. U mag daarvan niets afdoen, want zij zijn lui. Daarom roepen zij: Laat ons gaan! Laat ons offers brengen aan onze God! Het werk moet zo zwaar op die mannen drukken dat zij dat blijven doen en geen aandacht schenken aan leugenachtige woorden.

EXODUS 5:6-9

Met de leugenachtige woorden waar de farao naar verwijst, bedoelt hij in feite de woorden van Mozes dat God Zijn volk gaat bevrijden en dat ze de woestijn in moeten gaan om God te aanbidden. De farao zegt: „Laat ze niet naar Mozes luisteren. Zet ze gewoon weer aan het werk en maak het werk nu zwaarder voor hen.”

Bakstenen werden van modder gemaakt en men maakte ze steviger door er stro in te verwerken. Als wij tegenwoordig gebouwen stevig willen maken, bouwen we ook niet zomaar muren van beton. We brengen er betonstaal in aan. In dit geval brengen we dus lange stalen staven in het beton aan om het bijeen te houden. Zij deden hetzelfde met hun bakstenen van modder, alleen gebruikten zij stro om die bijeen te houden.

Tot op dit moment was het stro door de slavendrijvers geleverd. De Israëlieten moesten de bakstenen maken, maar ze kregen de benodigde materialen. De modder en het stro werden geleverd. Maar nu zegt de farao: „We moeten deze mensen meer te doen geven, zodat ze niet denken aan dingen als weggaan om hun God te aanbidden. Laat ze hetzelfde aantal bakstenen produceren, maar geef hun geen stro. Laat ze zelf stro zoeken.”

Waar moeten ze zelf stro vinden? Ze moeten eropuit om droog gras te zoeken. Ze moeten het oogsten, binnenbrengen en op de juiste lengte hakken, zodat het in de bakstenen past. Vervolgens moeten ze hetzelfde aantal bakstenen maken als tevoren. Dat was heel onredelijk, maar de farao wilde niet redelijk zijn. Hij wilde hen straffen en hun duidelijk maken dat ze geen gedachten over vrijheid moesten koesteren en geen gedachten die hij als luiheid beschouwde.

3

Pitom als getuigenis van de bakstenen

Het interessante is dat ons in Exodus, hoofdstuk 1, vers 11, wordt verteld dat een van de steden die de Israëlieten bouwden de stad Pithom was. Aan het eind van vers 11 staat:

En zij stelden daarom opzichters van herendiensten over het volk aan om het door zijn dwangarbeid te onderdrukken. Het bouwde voor de farao voorraadsteden: Pitom en Raämses.

EXODUS 1:11

Pithom is door archeologen opgegraven. Iets interessants wat zij hebben ontdekt, is dat de onderste lagen van de muren van Pithom, de oudste stenen die werden gelegd, stro bevatten. Er zit fijn gesneden stro in, alsof het speciaal voor dat doel was verwerkt. Maar als je hoger langs de muur gaat, naar de stenen die later zijn aangebracht, bevatten de middelste lagen stenen gras dat met wortel en al uit de grond is getrokken, in plaats van gesneden stro. En als je nog hoger gaat, naar de bovenste lagen stenen, zit daar helemaal geen stro in.

Wat archeologen hebben gevonden, lijkt een soort stil getuigenis te zijn van de waarachtigheid van dit verhaal. In de eerste fasen van de bouw werd er stro verstrekt. In de latere fasen van de bouw werd het stro niet meer verstrekt. Daarom probeerden de Israëlieten zich zo goed mogelijk te behelpen door gras met wortel en al uit de grond te rukken en dat in de stenen te verwerken. Maar uiteindelijk konden ze daar blijkbaar zelfs niet genoeg van vinden. Daarom bevatten de bovenste lagen stenen helemaal geen stro.

En dus staat er in vers 10:

Toen vertrokken de slavendrijvers van het volk en de voormannen ervan en zeiden tegen het volk: Dit zegt de farao: Ik geef u geen stro meer.

EXODUS 5:10

Ook de voormannen van de kinderen van Israël — blijkbaar de leiders van de groepen slaven, mensen uit hun eigen volk die hun eigen mensen moesten bestraffen om te zorgen dat ze het werk bijhielden — moesten verantwoording afleggen aan de slavendrijvers.

De voormannen van de Israëlieten, die de slavendrijvers van de farao over hen aangesteld hadden, werden geslagen. Men zei: Waarom hebt u niet, zoals voorheen, met het maken van bakstenen het u voorgeschreven aantal klaargekregen, zowel gisteren als vandaag?

EXODUS 5:14

Toen kwamen de voormannen van de Israëlieten en riepen tegen de farao: Waarom behandelt u uw dienaren zo? Stro wordt uw dienaren niet gegeven, en toch zeggen zij tegen ons: Maak bakstenen! En zie, uw dienaren worden geslagen, maar uw volk staat schuldig.

EXODUS 5:15-16

4

Israël keert zich tegen Mozes

Blijkbaar was de Israëlieten niet verteld waarom deze nieuwe regeling, dit nieuwe beleid, was ingevoerd. Ze beseften niet dat het verband hield met het verzoek van Mozes, maar nu komen ze daarachter. En daardoor zijn ze bepaald niet blij met Mozes.

Maar hij zei: Lui bent u, lui! Daarom zegt u: Laat ons gaan! Laat ons offers brengen aan de HEERE! Nu dan, ga aan het werk! Stro wordt u niet gegeven, toch moet u hetzelfde aantal bakstenen leveren.

EXODUS 5:17-18

Nu wisten ze dus dat dit verband hield met het verzoek om Jahweh te gaan aanbidden. Dat betekende dat het verband hield met Mozes en zijn onbezonnen missie, zoals zij die waarschijnlijk beschouwden. Mozes was komen opdagen met de boodschap: „God gaat jullie gebeden verhoren. Jullie zullen bevrijd worden.” Maar in plaats daarvan waren hun lasten zwaarder gemaakt, zonder enig uitzicht op verlichting. Er was absoluut geen natuurlijk bewijs dat het voor hen beter zou worden. En ze waren er niet zo zeker van dat Mozes werkelijk een boodschap van God had ontvangen.

Toen zagen de voormannen van de Israëlieten dat het er slecht met hen voorstond, omdat men zei: U mag niets afdoen van uw bakstenen, van de per dag opgelegde hoeveelheid. Toen zij bij de farao weggingen, troffen zij Mozes en Aäron aan, die hen op stonden te wachten.

EXODUS 5:19-20

Het is interessant dat Mozes en Aäron op de een of andere manier van deze taken waren vrijgesteld, hoewel ze Hebreëen waren. Misschien kwam dat doordat ze zo oud waren. Misschien werden mensen van hun leeftijd onder de Israëlieten vanaf een bepaalde leeftijd aangesteld als opzichters of iets dergelijks, in plaats van als arbeiders.

Dat is moeilijk te zeggen. Maar Aäron en Mozes waren blijkbaar vrijgesteld van het werk dat werd verricht. Dus stonden ze daar gewoon toen deze mensen naar buiten kwamen.

En zij zeiden tegen hen: Moge de HEERE op u toezien en moge Hij oordelen, omdat u ons in een kwade reuk gebracht hebt bij de farao en bij zijn dienaren, door hun een zwaard in handen te geven om ons te doden.

EXODUS 5:21

Dit zeiden ze tegen Mozes en Aäron:

omdat jullie ervoor hebben gezorgd dat de farao en zijn dienaren een afschuw van ons hebben gekregen en hun zo een zwaard in handen hebben gegeven om ons te doden.

5

Mozes klaagt zijn mislukking bij God

Toen keerde Mozes terug tot de HEERE en zei: Heere, waarom hebt U dit volk kwaad gedaan? Waarom hebt U mij dan gezonden? Ja, vanaf het ogenblik dat ik naar de farao gegaan ben om in Uw Naam te spreken, heeft hij dit volk kwaad gedaan en U hebt Uw volk helemaal niet gered.

EXODUS 5:22-23

Welnu, hoeveel tijd was er verstreken? We lezen dat de voormannen in vers 14 zeiden:

De voormannen van de Israëlieten, die de slavendrijvers van de farao over hen aangesteld hadden, werden geslagen. Men zei: Waarom hebt u niet, zoals voorheen, met het maken van bakstenen het u voorgeschreven aantal klaargekregen, zowel gisteren als vandaag?

EXODUS 5:14

Met andere woorden, er waren blijkbaar twee dagen verstreken: de dag waarop de farao het bevel gaf en de volgende dag. Toen de Israëlieten de volgende dag zagen dat hun last niet werd verlicht, dienden ze hun klacht bij de farao in.

Blijkbaar waren er dus maar twee dagen verstreken sinds Mozes was komen opdagen. Ze hadden het niet echt veel tijd gegeven, maar de ontwikkeling was al zichtbaar. Het was niet zo dat het heel langzaam een beetje beter werd. Integendeel, het werd heel snel veel erger. Daarom hadden ze reden om eraan te twijfelen of Mozes werkelijk Gods boodschapper was.

Mozes vraagt het zichzelf ook af. Hij weet dat God aan hem verschenen is, maar hij zegt:

Toen keerde Mozes terug tot de HEERE en zei: Heere, waarom hebt U dit volk kwaad gedaan? Waarom hebt U mij dan gezonden?

EXODUS 5:22

Ik dacht dat U mij gestuurd had om dit volk te bevrijden, maar ik kwam opdagen en nu sta ik alleen maar voor schut. Ik heb hun verteld dat U hen zou bevrijden, en het is alleen maar erger geworden. U vergroot mijn geloofwaardigheid nu niet bepaald. Waarom laat U toe dat hun dit overkomt? Ik dacht dat U aan hun kant stond.

En dus zei de HEERE in hoofdstuk 6 tegen Mozes:

Toen zei de HEERE tegen Mozes: Nu zult u zien wat Ik de farao zal aandoen. Voorzeker, door een sterke hand zal hij hen laten gaan, ja, door een sterke hand zal hij hen uit zijn land verdrijven.

EXODUS 6:1

Hij zal niet alleen maar toegeven. Hij zal hen dolgraag zien vertrekken. Hij zal hen het land uit drijven, omdat hij zo ontzettend graag wil dat ze vertrekken.

6

Kenden de aartsvaders de naam Jahweh?

God sprak tot Mozes en zei tegen hem:

Ik ben de HEERE. Ik ben aan Abraham, Izak en Jakob verschenen als God de Almachtige, maar met Mijn Naam HEERE ben Ik hun niet bekend geweest. Ook heb Ik Mijn verbond met hen gesloten om hun het land Kanaän te geven, het land van hun vreemdelingschap, waarin zij als vreemdeling verbleven.

EXODUS 6:2-4

Deze uitspraak heeft tot veel controverse geleid, omdat God lijkt te zeggen dat Abraham, Isaak en Jakob Hem niet kenden onder de Naam Jahweh. Alsof Hij die Naam pas onlangs door Mozes aan Israël heeft geopenbaard, en eerdere generaties Israëlieten de Naam Jahweh niet kenden. Maar dat is kennelijk niet echt waar. Want wanneer we het boek Genesis lezen, zien we dat Abraham, Isaak en Jakob allemaal het woord Jahweh gebruiken, tenminste zoals Genesis er nu bij ligt. Waarom lijkt God dan iets anders te zeggen?

Er zijn drie verklaringen gegeven. Elk daarvan kan waar zijn en zou het probleem oplossen. Maar het probleem is groot genoeg dat geleerden zich altijd verplicht voelen ermee te worstelen.

Eén suggestie is dat God de Naam Jahweh inderdaad niet gebruikte toen Hij Zich aan Abraham, Isaak en Jakob openbaarde. Toen Mozes Genesis schreef, zou hij de Naam Jahweh hebben ingevuld op plaatsen waar Abraham, Isaak en Jakob oorspronkelijk een andere naam hadden gebruikt, zoals El Shaddai. El Shaddai betekent God de Almachtige. We weten dat dit de term is die Job en zijn vrienden gebruiken: de Almachtige, Shaddai. Job leefde in een zeer ver verleden en kennelijk in de tijd van de aartsvaders.

Het lijkt erop dat El Shaddai, zoals God Zich hier noemt, misschien de Naam was waaronder Hij Zich aan Abraham, Isaak en Jakob openbaarde, de Naam die zij kenden. Maar toen Mozes eeuwen later Genesis schreef en over God begon te spreken, vulde hij op de juiste plaatsen het woord Jahweh in, ook al hadden Abraham, Isaak en Jakob die Naam niet gebruikt. Daarmee zouden deze woorden van God letterlijk worden genomen, en dat zou ook een mogelijke verklaring zijn. Maar het is niet de enige verklaring. Het is niet de verklaring die de meeste geleerden aanvaardden.

7

De Bijbelse betekenis van een naam

Een andere suggestie is dat we het woord ‘naam’ in de specifiek Hebreeuwse betekenis moeten begrijpen, in plaats van zoals wij het woord ‘naam’ gebruiken. Wanneer we het over iemands naam hebben, hebben we het alleen over de aanduiding die we gebruiken om hem aan te spreken. In veel gevallen geven onze ouders ons tegenwoordig een naam omdat het een familienaam is, of omdat het een naam is die ze ergens hebben gehoord en die ze mooi vonden. Ze vinden de klank van de naam mooi, of iets dergelijks. Er zijn allerlei redenen waarom mensen de naam krijgen die ze krijgen.

Maar in Bijbelse tijden kreeg iemand vaak een naam vanwege de betekenis ervan en omdat die bijna profetisch was. In elk geval werden in de Hebreeuwse geschiedenis de namen van veel mensen zelfs veranderd toen ze al volwassen waren, om weer te geven wat hun opdracht, hun bestemming of hun betekenis was. Jezus veranderde zelfs de namen van sommige van Zijn discipelen. God veranderde de naam Abram in Abraham. Hij veranderde de naam Jakob in Israël, enzovoort.

We zien een aantal keren dat de namen van mensen worden veranderd, omdat de naam iets diepers aanduidt dan alleen de lettergrepen waarmee je iemand zou aanspreken, zodat hij wist dat je het tegen hem had. Het is meer dan alleen een aanduiding. In het Hebreeuws zegt iemands naam veel meer over zijn reputatie. Ook wij spreken weleens zo. We hebben het over iemands goede naam, en daarmee bedoelen we zijn reputatie. Zijn reputatie is gebaseerd op zijn karakter, zijn prestaties en wie hij werkelijk is. Het is niet alleen een woord waarmee hij wordt aangeduid, maar zijn identiteit.

Wanneer de Bijbel het over iemands naam heeft, en vooral over de Naam van de Heere, verwijst dat vaak vooral naar Zijn karakter, of zelfs naar Zijn identiteit, Zijn positie en Zijn reputatie. Dat alles ligt besloten in de term 'naam'.

Daarom betekent het, wanneer de Bijbel spreekt over dingen doen in de Naam van Jezus, meer dan alleen het woord 'Jezus' achter onze gebeden zetten. Of bij het uitdrijven van demonen zeggen: 'Ik beveel je in de Naam van Jezus om naar buiten te komen.' Wanneer we in de Naam van Jezus bidden of handelen, denken we vaak dat dit niet meer betekent dan het woord 'Jezus' achter onze woorden zetten. Want wij beschouwen een naam als niet meer dan een woord.

Maar in Bijbelse tijden verwees iemands naam naar de hele persoon zelf: zijn karakter, zijn identiteit, zijn gezag en zijn reputatie. Als we zeggen dat wij in de Naam van Jezus handelen, betekent dit dus eigenlijk dat wij in de persoon van Jezus handelen. Wij zijn in Hem gebracht, in het lichaam van Christus, om deel van Hem te zijn, van Zijn vlees en van Zijn beenderen. Wij maken deel uit van Jezus en wij spreken als Jezus tot de demonen. Wij spreken zelfs als Jezus tot de Vader. Jezus zei:

En op die dag zult u Mij niets vragen. Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u: Alles wat u de Vader zult bidden in Mijn Naam, zal Hij u geven.

JOHANNES 16:23

Wij komen tot de Vader op grond van de verdiensten, de reputatie, het karakter en het gezag van Jezus. Dat betekent het om in Zijn Naam te handelen.

8

Drie verklaringen voor Exodus 6:3

Wanneer God hier over Zijn Naam spreekt, zegt Hij:

Abraham, Isaak en Jakob kenden Mij onder de naam El Shaddai, maar onder mijn naam Jahweh kenden ze Mij niet.

Veel geleerden denken dat Hij niet bedoelt dat zij het woord Yahweh niet kenden. Zoals Genesis het weergeeft, gebruikten zij de Naam Yahweh in feite wel, en dat zouden we letterlijk kunnen nemen. Maar wat Hij hier zegt, is dat zij Hem in één hoedanigheid kenden, als de machtige God. Abraham wist dat Hij ervoor kon zorgen dat zijn vrouw, die onvruchtbaar was, een kind kreeg. Jakob wist dat Hij hem twintig jaar lang in een vreemd land kon bewaren en hem voorspoed kon geven ondanks de onderdrukking door zijn oom. Jozef kende Hem als de machtige God, Die hem uit de gevangenis kon verheffen tot de zetel naast de farao.

Zij kenden Hem als de Almachtige God, maar zij kenden Hem nooit als Yahweh, met andere woorden, zoals Israël Hem nu zal leren kennen. De Naam Yahweh zal vanaf dit moment voor altijd verbonden zijn met God de Verlosser, God de Bevrijder. Abraham, Izak en Jakob hebben Hem nooit zo gekend. Zij hebben Hem nooit als bevrijder gekend. Zij hebben Hem nooit als verlosser gekend. Zij hoefden nooit verlost of bevrijd te worden zoals Israël dat nu nodig heeft. Zij kenden Zijn machtige kracht. Zij kenden Hem als God de Almachtige, maar zij kenden Zijn karakter en Zijn handelen niet zoals Israël die nu zal leren kennen.

Veel geleerden denken dat dit is wat Hij hier zegt. Hij zegt niet dat Abraham, Izak en Jakob de Naam Yahweh als Naam voor God niet kenden, maar zij hadden nooit werkelijk het kenmerkende handelen van God gezien dat Hij in dit geval zal laten zien. De Naam Yahweh zal vanaf nu een verbondsnaam zijn voor de Verlosser van Israël, iets wat Hij nooit eerder is geweest. Zo vatten sommige geleerden het op.

Naar mijn mening verklaart óf dat, óf de eerdere suggestie die ik deed, namelijk dat het woord Yahweh achteraf door Mozes aan Genesis is toegevoegd, dit werkelijk. Maar er is een derde verklaring, die ook mogelijk is. In de Hebreeuwse tekst staan geen

leestekens. Als er dus een vraag staat, staat er geen vraagteken. Je moet zonder dat leesteken herkennen dat het een vraag is.

Het is mogelijk, en dit is een vaak voorgestelde oplossing voor het probleem, dat Gods woorden in vers 3 van Exodus 6 als volgt moeten worden opgevat:

Ik ben aan Abraham, Isaak en Jakob verschenen als El Shaddai, maar kenden ze Mij niet onder mijn naam Jahweh?

Hij zou dat dan als retorische vraag stellen:

Kenden ze Mij niet alleen als El Shaddai, maar ook als Jahweh?

Het wordt uitgedrukt als een retorische vraag die feitelijk bevestigt dat zij Hem zowel als Jahweh als als El Shaddai kenden.

Al deze oplossingen verschillen volledig van elkaar en ze kunnen niet allemaal waar zijn. In werkelijkheid kan waarschijnlijk maar één ervan waar zijn. Het is moeilijk om ertussen te kiezen, omdat ze allemaal echt werken. Ik laat het aan jou over om je favoriet te kiezen en te beseffen dat je het mis zou kunnen hebben, omdat er andere verklaringen kunnen zijn die juist zijn.

Maar één ding kunnen we met zekerheid zeggen: dit probleem is niet onoplosbaar. Wanneer er problemen in de Bijbel zijn, wanneer er schijnbare tegenstrijdigheden in de Bijbel zijn, komen we er soms misschien nooit precies achter hoe die moeten worden opgelost. Maar het feit dat er ten minste één aannemelijke oplossing is, om nog maar te zwijgen van twee of drie aannemelijke oplossingen, betekent dat niemand werkelijk kan beweren dat de Bijbel hier gebrekkig is. Misschien weten we niet op welke manier de passage gerechtvaardigd wordt, maar op de ene of de andere manier wordt hij gerechtvaardigd. En er is meer dan één mogelijkheid waarop hij gerechtvaardigd kan worden. We zullen ons dus geen zorgen maken over het probleem. Het enige wat we kunnen zeggen, is dat dit de voorgestelde oplossingen zijn.

9

Gods verbond en beloften van bevrijding

Vers 5 zegt:

Bovendien heb Ik Zelf het gekerm gehoord van de Israëlieten, die de Egyptenaren voor zich laten werken, en Ik heb aan Mijn verbond gedacht.

EXODUS 6:5

Dat zou doelen op Abraham, Izak en Jakob, die het laatst werden genoemd in vers 3. God sloot een verbond met Abraham, Izak en Jakob om hun het land Kanaän te geven, het land van hun vreemdelingschap, waarin zij vreemdelingen waren.

Zeg daarom tegen de Israëlieten: Ik ben de HEERE. Ik zal u uitleiden van onder de dwangarbeid van de Egyptenaren. Ik zal u redden uit hun slavernij en u verlossen door een uitgestrekte arm en door zware strafgerichten.

EXODUS 6:6

Er zijn verschillende redenen waarom God hier handelt, waarom God Israël te hulp komt. Als we het boek Genesis niet hadden, zou dit voor ons een raadsel zijn wanneer we bij het boek Exodus kwamen. Als Exodus het eerste boek van de Bijbel was en we zonder enige kennis van Genesis aan Exodus begonnen, zouden we eigenlijk niet weten waarom God Zich om deze specifieke groep slaven bekommert. We zouden misschien zeggen: 'God bekommert Zich om de onderdrukten. God komt op voor de zwakkere partij.' En dat zou mogelijk een goed antwoord zijn, maar we zouden de werkelijke redenen niet kennen.

De werkelijke redenen waarom God aan hun kant staat, hebben te maken met wat er in Genesis is gebeurd. Hij zegt dat er eigenlijk twee redenen zijn waarom Hij Israël hier te hulp komt. De ene is: 'Ik heb een verbond gesloten met Abraham, Izak en Jakob dat Ik hun nakomelingen dit land zou geven waarin zij als vreemdelingen verbleven. En dat

zal gebeuren als gevolg van wat Ik hier ga doen.’ De andere is: ‘Ik heb medelijden met jullie. Ik heb jullie gekerm gehoord. Ik vind dat jullie genoeg hebben geleden. Het is tijd dat Ik die beloften vervul.’ Dus wat Ik tegen jullie voorouders heb gezegd en wat jullie nu doormaken, motiveert Mij. God heeft deze beide dingen in gedachten.

Vers 6:

Ik zal u tot Mijn volk aannemen en Ik zal u tot een God zijn. Dan zult u weten dat Ik de HEERE, uw God, ben, Die u uitleidt van onder de dwangarbeid van de Egyptenaren. Ik zal u brengen in het land waarvoor Ik Mijn hand opgeheven heb, dat Ik het aan Abraham, Izak en Jakob geven zou. Ik zal het u in erfelijk bezit geven, Ik, de HEERE.

EXODUS 6:7-8

Merk op hoe vaak er ‘Ik zal’ staat. Dit zijn Gods toezeggingen. Dit zijn allemaal beloften die Hij op dat moment doet.

Denk eraan dat ik zei dat de naam Jahweh in vers 3 verwijst naar het karakter van God als Jahweh, de Bevrijder. Dat lijkt hier bevestigd te worden. Hij zegt:

Dan zullen jullie het weten.

Abraham en Izak hebben God nooit gekend als Jahweh, de Bevrijder, maar Israël zal Hem zo kennen wanneer Hij al deze dingen doet. Hij zegt:

Ik zal u brengen in het land waarvoor Ik Mijn hand opgeheven heb, dat Ik het aan Abraham, Izak en Jakob geven zou. Ik zal het u in erfelijk bezit geven, Ik, de HEERE.

EXODUS 6:8

Dat is wat Ik doe.

10

Israëls moedeloosheid en Mozes' bezwaar

Zo sprak Mozes tot de Israëlieten, maar zij luisterden niet naar Mozes door hun moedeloosheid en de harde slavenarbeid.

EXODUS 6:9

Verder sprak de HEERE tot Mozes:

EXODUS 6:10

Al deze bemoedigingen — ‘Ik zal, Ik zal, Ik zal, Ik zal’ — zijn dus goed nieuws. Mozes gaat ze aan de kinderen van Israël vertellen. Maar zij horen het en zeggen: ‘Ik geloof je niet. Gisteren praatte je ook zo, en kijk eens hoe het sindsdien is gegaan. Laat ons toch gewoon met rust.’ Ze waren verbitterd en wilden niet geloven.

Vers 10:

Ga en spreek tot de farao, de koning van Egypte, dat hij de Israëlieten uit zijn land moet laten gaan. Maar Mozes sprak voor het aangezicht van de HEERE: Zie, de Israëlieten hebben niet naar mij geluisterd; hoe zou de farao dan wel naar mij luisteren? Bovendien ben ik niet welbespraakt.

EXODUS 6:11-12

Mozes sprak voor de Heere en zei:

De Israëlieten hebben niet naar mij geluisterd. Hoe zal de farao dan naar mij luisteren? Ik heb immers onbesneden lippen.

EXODUS 6:12

‘Onbesneden’ is voor het Joodse denken eenvoudigweg een term die onrein of onaanvaardbaar betekent. Mozes zegt misschien: ‘Ik ben geen goede spreker.’ Maar dat zou niet relevant lijken, want God heeft Aäron daarvoor al bij de zaak betrokken.

Misschien zegt hij: ‘Mijn manier van spreken — alles wat ik te zeggen heb — zal voor de farao onaanvaardbaar zijn. De farao heeft zijn minachting voor mij al laten blijken. Hij zal geen respect hebben voor wat ik te zeggen heb. Mijn woorden zijn niet de woorden van een man naar wie hij zal luisteren. Ik heb onaanvaardbare lippen. Ik behoor niet tot de mensen bij wie de farao om raad vraagt of naar leiding zoekt.’

11

De Levitische afstamming van Mozes

Dit zijn hun familiehoofden: de zonen van Ruben, de eerstgeborene van Israël, zijn Hanoch en Pallu, Hezron en Charmi. Dit zijn de geslachten van Ruben.

EXODUS 6:14

Die uitspraak in vers 13 is een samenvatting van het hele verhaal. De reden dat die samenvatting wordt gegeven, is dat het verhaal even wordt onderbroken voor een zijspoor, namelijk de genealogie van Mozes en Aäron.

Joodse genealogieën zijn heel belangrijk. Het gaat er hier vooral om te laten zien dat Mozes en Aäron afstammen van Levi, van de stam Levi. Want later in het verhaal zal de stam Levi worden uitgekozen als de priesterlijke stam, en Aäron, die uit de stam Levi komt, zal de hogepriester worden. Om de Levitische afstamming van deze mannen te laten zien, krijgen we een terzijde, misschien een soort tussenzin, waarin ons wordt verteld waar zij vandaan kwamen.

Er staat:

De zonen van Simeon: Jemuel, Jamin, Ohad, Jachin, Zohar en Saul, de zoon van een Kanaänitische vrouw. Dit zijn de geslachten van Simeon. Dit zijn de namen van de zonen van Levi, met hun afstammelingen: Gerson, Kahath en Merari. De levensjaren van Levi waren honderdzevenendertig jaar. De zonen van Gerson: Libni en Simeï, ingedeeld naar hun geslachten.

EXODUS 6:15-17

Deze drie — Ruben, Simeon en Levi — waren, in de volgorde van hun geboorte, de oudste zonen van Jakob. Levi was de derde. Je zou kunnen denken dat we ook de andere negen langs zullen gaan, maar dat doen we niet. Deze lijst werd alleen gegeven om ons tot Levi te brengen, want Levi is nu de familie die we gaan bekijken. We zullen het hebben over de drie zonen van Levi en over de geslachtslijn waaruit Mozes en Aäron voortkwamen.

De reden waarom Ruben en Simeon worden genoemd, is blijkbaar om te laten zien welke specifieke plaats de Levieten binnen de familiestructuur innamen: Levi was de derde zoon van Jakob. Dus worden de eerste en de tweede zoon genoemd, maar de zonen na Levi niet. Zodra we bij Levi zijn aangekomen, zijn we voor ons huidige doel nergens anders meer in geïnteresseerd. We willen alleen zien hoe deze mannen uit de stam Levi voortkwamen. Het is interessant dat er ook staat dat Levi 137 jaar oud werd, hoewel ons niet wordt verteld hoe oud Ruben en Simeon waren toen zij stierven.

De zonen van Kahath: Amram, Jizhar, Hebron en Uzziël. De levensjaren van Kahath waren honderddrieëndertig jaar.

EXODUS 6:18

De zonen van Merari: Maheli en Musi. Dit zijn de geslachten van Levi, met hun afstammelingen.

EXODUS 6:19

Alle drie de zonen van Levi worden afzonderlijk genoemd, hoewel de tweede van hen, Kahath, degene is van wie Mozes en Aäron afstammen. Daarom wordt alleen de leeftijd van Kahath vermeld. We krijgen meer bijzonderheden over de generaties die specifiek met Mozes en Aäron verband houden. Ons wordt niet verteld hoe oud Gerson en Merari waren toen zij stierven. Maar in die lijst van de zonen van Kahath in vers 18 vinden we iemand die Amram heet, en op hem richten we vervolgens onze aandacht in vers 20.

12

Amram, Jochebed en verboden huwelijken

Amram nam Jochebed, zijn tante, voor zichzelf tot vrouw, en zij baarde hem Aäron en Mozes. De levensjaren van Amram waren honderdzevenendertig jaar.

EXODUS 6:20

De zonen van Jizhar: Korach, Nefeg en Zichri.

EXODUS 6:21

Er wordt niet vermeld dat ook Mirjam werd geboren en dat zij ouder was dan Aäron. Hoe weten we dat? Omdat later blijkt dat Aäron drie jaar ouder is dan Mozes. Toch was Mirjam ten tijde van de geboorte van Mozes oud genoeg om bij de mand tussen het riet de wacht te houden. Daarom moet zij ouder dan drie zijn geweest. Zij moet ouder zijn geweest dan Aäron, maar zij wordt niet genoemd omdat zij een meisje is. Zij speelt een belangrijke rol in het verhaal, maar vaak worden de dochters in een geslachtsregister niet genoemd. De zonen wel, omdat de namen van de zonen worden doorgegeven aan de volgende generatie, en niet de namen van de dochters.

Daarna krijgen we de zonen van enkele anderen. Ik was van plan een aantal van hen over te slaan, maar ik wilde iets zeggen over Amram en Jochebed. Zoals ik al zei, betekent Jochebed 'Jahweh is heerlijkheid'. Daarom kenden de ouders van Jochebed de naam Jahweh al voordat Mozes werd geboren. De naam Jahweh was blijkbaar al vóór de tijd van Mozes in Israël geopenbaard.

Je kunt zien dat Amram met de zus van zijn vader trouwde, dus met zijn tante. Wat ik daar interessant aan vind, is dat later, in Leviticus 18, verschillende familierelaties worden genoemd waarbij mensen te nauw verwant zijn om een huwelijk tussen hen goed te keuren. Daarom worden bepaalde huwelijken met naaste familieleden in Leviticus 18 verboden. In Leviticus 18:12 staat:

U mag de schaamdelen van de zuster van uw vader niet ontbloten. Zij is een bloedverwante van uw vader.

LEVITICUS 18:12

Volgens de wet is het voor een man verboden om met zijn tante, de zus van zijn vader, te trouwen.

Wie heeft nu de wet geschreven? Mozes heeft de wet geschreven. Dit is heel goed bewijs dat Mozes de wet niet zelf heeft bedacht. Want als hij deze wet zelf had bedacht, zou hij het huwelijk van zijn eigen ouders onwettig hebben gemaakt en zichzelf en Aäron tot buitenechtelijke kinderen hebben gemaakt. Zijn eigen vader trouwde immers met zijn tante, en uit dat huwelijk werden Aäron en Mozes geboren. Het is duidelijk dat God deze wetten heeft bedacht, en niet mensen. Geen mens zou namelijk een wet bedenken waardoor het huwelijk van zijn ouders onwettig werd en hijzelf dus een buitenechtelijk kind zou zijn.

Mozes was natuurlijk niet buitenechtelijk, omdat deze wetten die huwelijken tussen bloedverwanten beperkten niet bestonden voordat God ze aan Mozes gaf. Huwelijken tussen bloedverwanten, of wat wij incestueuze huwelijken zouden noemen — zelfs wat de wet zelf zo zou noemen — kwamen vóór de tijd van de wet vrij algemeen voor. Niet alleen de ouders van Mozes hadden een huwelijk dat later onwettig zou zijn geweest. Abraham trouwde met zijn halfzus. Ook dat zou later volgens de wet onwettig zijn. Jakob trouwde bovendien met twee vrouwen die zussen van elkaar waren. Hoewel de wet polygamie niet precies verbood, verbood hij een man wel om met twee vrouwen te trouwen die zussen van elkaar waren.

Sommige van de belangrijke families die tot de opkomst van Israël en specifiek tot de geboorte van Mozes leidden, kwamen voort uit huwelijken die op een later tijdstip veroordeeld zouden worden in de wet die Mozes gaf. Dit wijst erop dat God het om

welke reden dan ook voordien toestond en het op dit latere tijdstip verbood. Het is duidelijk dat God, en niet een mens, deze wetten heeft bedacht. Zoals ik al zei, zou geen Israëliet wetten hebben bedacht die deze huwelijken verboden, aangezien zulke wetten in zekere zin veel belangrijke generaties van zijn voorgeslacht onwettig zouden maken, juist de belangrijkste generaties.

Als we teruggaan naar de kinderen van Adam en Eva, weten we natuurlijk dat zij met hun eigen zussen moesten trouwen, omdat er niemand anders was met wie zij konden trouwen. De wetten die deze dingen later verboden, waren dus vóór het geven van de wet niet van toepassing.

13

Korach en de priesterlijke familie

In Exodus 6:21 waren de zonen van Jizhar Korach, Nefeg en Zichri. De zonen van Uzziël waren Misaël, Elzafan en Sithri. Dit waren zonen van Kehath en broers van Amram, dus de mannen die hier worden genoemd, zijn de ooms van Mozes. Sommige van hun zonen zijn belangrijk, want Korach bijvoorbeeld is een van degenen die later in de woestijn een opstand tegen Mozes leidden.

Vers 21 verwijst naar de zonen van Jizhar. Jizhar was de oom van Mozes en Korach was dus een volle neef van Mozes. De opstand van Korach in de woestijn was daarom niet zomaar een opstand van een vreemde ergens in de menigte, maar van Mozes' eigen volle neef Korach. Dan lezen we dat Aäron een vrouw nam, de dochter van Amminadab en de zus van Nahesson. Vers 23:

Aäron nam Eliseba, de dochter van Amminadab en de zuster van Nahesson, voor zichzelf tot vrouw. Zij baarde hem Nadab en Abihu, Eleazar en Ithamar.

EXODUS 6:23

De zonen van Korach waren: Assir, Elkana en Abiasaf. Dit zijn de geslachten van de Korachieten.

EXODUS 6:24

Nadab en Abihu stierven allebei op één dag. Het was zelfs de allereerste dag dat de tabernakel voor aanbidding geopend was. Ze waren priesters. Ze gingen naar binnen om reukwerk te offeren, deden dat op de verkeerde manier en werden verbrand. Daardoor bleven daarna alleen Eleazar en Ithamar over om samen met hun vader Aäron als priesters een heel volk te dienen. Maar dit zijn de vier zonen met wie Aäron begon.

De zonen van Korach worden ongetwijfeld genoemd omdat ze later belangrijk worden. Ze schreven enkele Psalmen. Korach zelf was weliswaar een opstandeling en stierf toen de aarde zich opende en hem verzwolg nadat hij tegen Mozes in opstand was gekomen, maar zijn zonen werden niet verzwolgen. Later, in de tijd van David, werden zij aanbiddingsleiders in Israël. Nog later schreven zij blijkbaar Psalmen, en een aantal Psalmen werd door de zonen van Korach geschreven. Daarom worden hun namen hier gegeven.

Eleazar, de zoon van Aäron, nam een van de dochters van Putiël voor zichzelf tot vrouw, en zij baarde hem Pinehas. Dit zijn de familiehoofden van de Levieten, naar hun geslachten.

EXODUS 6:25

Eleazar, de zoon van Aäron, nam een van de dochters van Putiël tot vrouw, en zij baarde hem Pinehas. Dit zijn de familiehoofden van de Levieten, ingedeeld naar hun families.

Zij zijn het tot wie de HEERE zei: Leid de Israëlieten uit het land Egypte, ingedeeld naar hun legers. Zij zijn het die tot de farao, de koning van Egypte, spraken om de Israëlieten uit Egypte te leiden. Deze Mozes en Aäron zijn het.

EXODUS 6:26-27

Dat klinkt enigszins overbodig, maar ik denk dat men er gewoon zeker van wil zijn dat we weten over welke Mozes en Aäron we het hebben: degenen uit dit geslachtsregister.

Ik heb het niet gezegd, maar ik moet wel vermelden dat het geslachtsregister na de zonen van Aäron nog doorgaat tot één belangrijke kleinzoon, Pinehas. Pinehas wordt genoemd, terwijl niet veel anderen van zijn generatie worden opgenomen, omdat hij later ook belangrijk was. Misschien herinner je je het voorval bij Baäl-Peor, waar de Israëlieten afgoden aanbaden en met Moabitische vrouwen sliepen, waarschijnlijk cultusprostituees van de Moabitische godsdienst. God zond een plaag over de kinderen van Israël, die veel Israëlieten het leven kostte. Pinehas maakte een einde aan de plaag. Er was namelijk een bijzonder schaamteloze Israëlitische man die een van die hoeren voor de ogen van iedereen meenam naar zijn tent, en daarbinnen waren ze aan het zondigen. Pinehas rende met een speer naar binnen en stak die door hen beiden heen, zodat hij hen op heterdaad doodde. Zo werd hij een held en maakte hij een einde aan de plaag. Daarom wordt hij genoemd, hoewel andere kleinzonen van Aäron niet worden genoemd.

14

Mozes en Aäron hervatten hun opdracht

Dat zijn Aäron en Mozes, om wie het ons hier gaat. Vers 28:

dat de HEERE tot Mozes sprak: Ik ben de HEERE. Spreek tot de farao, de koning van Egypte, alles wat Ik tot u spreek. Toen zei Mozes voor het aangezicht van de HEERE: Zie, ik ben niet welbespraakt. Waarom zou de farao dan naar mij luisteren?

EXODUS 6:29-30

Het is duidelijk dat dit een samenvatting is van wat we al hebben gelezen. Dit wil niet zeggen dat dit gesprek opnieuw plaatsvond. Wat het wel wil zeggen, is dat we in vers 13 een korte samenvatting kregen, een samenvatting van het hele verhaal. Die werd onderbroken door een tussenzin waarin het geslachtsregister van Mozes en Aäron werd verteld. Daarna gaat de samenvatting door tot het einde van hoofdstuk 6. Omdat

we een tijdje zijn afgeleid door dit geslachtsregister, wil de tekst ons eraan herinneren wat er vlak daarvoor was gebeurd. Wat er vlak daarvoor was gebeurd, vóór de samenvatting en vóór de tussenzin, was dat Mozes had gezegd:

God, de farao zal niet naar mij luisteren, want ik heb onbesneden lippen.

EXODUS 6:12

Dat brengt ons weer terug bij dat punt. Daar waren we in de verzen 10 tot en met 12, vóór de onderbreking.

Hoofdstuk 7:

Toen zei de HEERE tegen Mozes: Zie, Ik heb u voor de farao tot een god gemaakt en uw broer Aäron zal uw profeet zijn.

EXODUS 7:1

Dit was iets eerder al gezegd, hoewel God toen had gezegd dat Mozes als God voor Aäron zou zijn. Dat betekent niet dat Mozes als een goddelijk persoon zal zijn. Het betekent veeleer dat God tot Mozes zal spreken. Hij zal niet rechtstreeks tot Aäron spreken. Hij zal niet rechtstreeks tot de farao spreken. Mozes zal degene zijn die God vertegenwoordigt. De belangen van Jahweh zullen worden vertegenwoordigd in de mens Mozes. Zoals een profeet namens God spreekt, zo zal Aäron namens Mozes spreken, als een profeet van Mozes.

Ú moet alles wat Ik u gebieden zal tegen Aäron zeggen, en Aäron, uw broer, moet tot de farao spreken, dat hij de Israëlieten uit zijn land moet laten gaan. Maar Ik zal het hart van de farao verharden en Mijn tekenen en Mijn wonderen in het land Egypte talrijk maken. De farao zal niet naar u luisteren, maar Ik zal Mijn hand op Egypte leggen en Mijn legers, Mijn volk, de Israëlieten, uit het land Egypte wegleiden onder zware strafgerichten.

EXODUS 7:2-4

Hij zegt:

Ik ga Mijn legers inzetten.

In de Engelse bijbelvertaling die Gregg hier citeert, staat „Mijn legers en Mijn volk, de Israëlieten”, waardoor de grammaticale relatie minder expliciet is dan in de weergegeven HSV-tekst. Waarschijnlijk doelt Hij op Israël als Zijn legers, hoewel sommige mensen denken dat de legers verwijzen naar enkele van de plagen die God brengt: een leger van sprinkhanen, een leger van kikkers, een leger van muggen, een leger van vliegen, een leger van zweren en hagel, enzovoort. Volgens hen zijn dit de strijdmiddelen die God tegen Egypte inzet. Hij zegt:

Ik ga het hart van de farao verharden, zodat Ik Mijn legers tegen hem kan inzetten en daardoor de Israëlieten uit Egypte kan leiden.

Al zou de manier waarop het verwoord is ook kunnen betekenen dat de kinderen van Israël de legers van God zijn, en dat zijn ze zeker. Nadat ze Egypte verlaten, voeren ze inderdaad Gods oorlogen. Je zou het dus op beide manieren kunnen zien, en verschillende geleerden hebben het ook op beide manieren opgevat.

Dan zullen de Egyptenaren weten dat Ik de HEERE ben, als Ik Mijn hand over Egypte uitstrek en de Israëlieten uit hun midden wegleid.

EXODUS 7:5

Toen deden Mozes en Aäron dat. Precies zoals Jahweh hun geboden had, zo deden zij. Mozes was tachtig jaar oud en Aäron was drieëntachtig jaar oud toen zij tot de farao spraken.

15

God verhardt het hart van de farao

We gaan nu zien dat de confrontatie begint, maar voordat we dat doen, wil ik iets zeggen over het feit dat God het hart van de farao verhardt. Dit is niet de eerste keer dat het genoemd is, en ik heb gezegd dat ik er op een bepaald moment iets over zou zeggen. Het zal nog vaak genoemd worden. Ongeveer twintig keer of meer zal er worden verwezen naar het verharden van het hart van de farao. In ten minste tien gevallen staat er dat God het hart van de farao verhardde. Ik meen dat er drie gevallen zijn waarin staat dat de farao zijn hart verhardde. En dan zijn er nog een aantal gevallen, misschien negen of tien, waarin eenvoudigweg staat dat zijn hart verhard werd.

Het woord 'verhard' is in het Hebreeuws niet altijd hetzelfde woord. In al deze gevallen waarin gesproken wordt over het verharden van het hart van de farao, worden drie verschillende Hebreeuwse woorden gebruikt. Een van de woorden betekent dat zijn hart koppig of weerspanning wordt gemaakt. Een ander woord dat vrij vaak wordt gebruikt, betekent eenvoudigweg dat het versterkt wordt, dat God zijn hart versterkt. Eigenlijk hebben een paar van die woorden die algemene betekenis.

Als er wordt gezegd dat God het hart van de farao versterkt, zou dat erop wijzen dat Hij het hart van de farao niet werkelijk verandert. Hij zet het eenvoudigweg vast in een houding die het al heeft, zodat het niet verandert. Hij sterkt de farao.

Ik wil je meenemen naar Romeinen hoofdstuk 9, waar Paulus het verharden van het hart van de farao bespreekt. In Romeinen hoofdstuk 9, vers 16 en verder, zegt Paulus:

Zo hangt het dan niet af van hem die wil, ook niet van hem die hardloopt, maar van God Die Zich ontfermt. Want de Schrift zegt tegen de farao: Juist hiertoe heb Ik u verwekt: dat Ik in u Mijn kracht bewijzen zou, en dat Mijn Naam verkondigd zou worden op de hele aarde. Dus Hij ontfermt Zich over wie Hij wil, en Hij verhardt wie Hij wil.

ROMEINEN 9:16-18

God is barmhartig voor wie Hij maar barmhartig wil zijn, maar Hij verhardt wie Hij maar wil verharden. In vers 17 staat, en dit is een citaat uit Exodus 9, vers 16, dat God tegen de farao zei:

Maar juist hierom heb Ik u laten bestaan, om Mijn kracht aan u te tonen, zodat Mijn Naam bekendgemaakt zal worden op heel de aarde.

EXODUS 9:16

Dit betekent: 'Ik zal Mijn macht laten zien door plagen over je te brengen.' De manier waarop God Zijn macht aan de farao laat zien, is door hem te oordelen en plagen over hem te brengen. God zegt:

Ik heb je juist hiervoor laten opstaan, zodat Ik je dit kan aandoen.

Dat klinkt enigszins oneerlijk. Paulus zegt zelfs dat een lezer misschien zou zeggen:

U zult dan tegen mij zeggen: Wat heeft Hij dan nog aan te merken? Want wie heeft Zijn wil weerstaan?

ROMEINEN 9:19

Waarom zou God het de farao zelfs kunnen aanrekenen als God Degene is Die hem verhardde? Hij is barmhartig voor wie Hij wil, en Hij verhardt wie Hij wil.

16

De calvinistische uitleg van Romeinen 9

Ik wil er allereerst op wijzen dat Romeinen 9 in populaire exegese heel vaak verkeerd wordt toegepast. Bijna alle predikers laten het, wanneer ze over Romeinen 9 willen spreken, klinken alsof daar staat dat de farao gepredestineerd was om naar de hel te gaan, en dat God mensen verhardt die gepredestineerd zijn om naar de hel te gaan. Aan mensen die gepredestineerd zijn om naar de hemel te gaan, bewijst God

barmhartigheid. Hij bewijst barmhartigheid aan wie Hij wil, en Hij verhardt wie Hij wil. De meeste mensen vatten Romeinen 9 op als een beschrijving van Gods predestinatie van wie behouden zal worden en wie niet behouden zal worden.

De Schriftgedeelten die Paulus in deze passage gebruikt, gaan echter niet over dat onderwerp. Eerder in dezelfde passage in Romeinen 9 citeert hij bijvoorbeeld uit Genesis, waar God over Jakob en Ezau zegt, wanneer zij in de moederschoot zijn:

werd tot haar gezegd: De meerdere zal de mindere dienen.

ROMEINEN 9:12

Vervolgens citeert Paulus uit Maleachi hoofdstuk 1, waar God zegt:

Ik heb u liefgehad, zegt de HEERE, maar u zegt: Waarin hebt U ons liefgehad? Was Ezau niet de broer van Jakob? spreekt de HEERE. Toch heb Ik Jakob liefgehad,

MALEACHI 1:2

Voor al calvinisten halen deze passages aan om te suggereren dat God al voordat mensen geboren worden heeft bepaald of Hij hen zal haten of liefhebben, dat wil zeggen, of Hij hen zal behouden of verdoemen. Vervolgens gaan ze naar de farao en de verharding van zijn hart, en naar het verharden van de harten van mensen in het algemeen, want aan wie Hij wil, bewijst Hij barmhartigheid, en wie Hij wil, verhardt Hij.

Kort gezegd hebben calvinisten dit zo opgevat: God nam voordat er ook maar iemand geboren was het besluit dat Hij sommigen zou behouden, degenen die Hij wilde behouden, en dat Hij de anderen niet zou behouden omdat Hij hen niet wilde behouden. Hij wil hen in elk geval niet zo graag behouden als deze mensen, want Hij zou iedereen kunnen behouden die Hij wil. Volgens het calvinisme is God soeverein. Hij doet wat Hij wil doen, en daarom kan Hij iedereen behouden die Hij wil. De wil van de mens speelt in deze afweging geen rol. De mens heeft niet het vermogen om nee te

zeggen tegen God. In de calvinistische theologie bestaat zo iets als onweerstaanbare genade: als God jou heeft uitgekozen, zul je onweerstaanbaar tot Hem getrokken worden. Je kunt geen nee zeggen tegen God.

Sterker nog, als je niet bent uitverkoren voor behoud, kun je volgens hen geen ja zeggen tegen God. Want je bent zo verdorven, zo volkomen verdorven, dat je, als je niet wedergeboren bent, God haat en nooit zult geloven of je bekeren, tenzij God je in een ander soort mens verandert. De calvinistische opvatting is dus dat mensen die niet wedergeboren zijn God haten en geen ja tegen God kunnen zeggen. Zelfs als ze het Evangelie horen, kunnen ze niet geloven. Ze kunnen zich niet bekeren. Het is onmogelijk.

Maar God heeft sommigen al voordat ze geboren waren uitgekozen om behouden te worden, en Hij verkiest hen eenzijdig om wedergeboren te worden. Hij wederbaart hen. Hij zorgt ervoor dat ze opnieuw geboren worden, en wanneer Hij dat doet, komen ze in een nieuw soort leven waarin ze zich nu kunnen bekeren en kunnen geloven. De wil van de mens is helemaal niet betrokken bij het behoud. Ze zeggen dat als je behouden bent, dit uitsluitend komt doordat het Gods wil was om jou te behouden. Als je verloren gaat, was het Gods wil om jou niet te behouden, want Hij had ook jou kunnen behouden, maar Hij deed het niet. Hij koos ervoor het niet te doen. Dat is Zijn soevereine keuze. Dat is het calvinisme.

17

Jakob en Ezau: bestemming, geen behoud

Hiervoor gebruiken ze Romeinen 9, alsof Jakob was uitgekozen om behouden te worden en Ezau was uitgekozen om verloren te gaan. Farao was uitgekozen om verloren te gaan, en Mozes of iemand anders was uitgekozen zodat God hem barmhartigheid zou bewijzen. Maar dat leert geen van deze passages. De Bijbel zegt niet dat een van beiden behouden werd en de ander verloren ging. De Schriftgedeelten die Paulus in Romeinen 9 over hen aanhaalt, zeggen daar evenmin iets over.

De Schrifttekst die hij uit Genesis aanhaalt, luidt:

De oudste zal de jongste dienen.

Dat heeft te maken met de bestemming van Jakob en Ezau en van de volken die uit hen voortkwamen: het volk Edom zou het volk Israël dienen. Het heeft niets te maken met de vraag wie behouden wordt en wie verloren gaat. In het Romeinse Rijk waren veel dienaren die behouden waren, terwijl hun meesters verloren gingen. Ze dienden hun meesters, maar die meesters waren niet behouden en zichzelf gingen niet verloren. Behoud heeft niets te maken met wie je dient, in de zin van aan wie je ondergeschikt bent binnen de maatschappelijke structuur.

In Romeinen 9 wordt niets gezegd over het behoud van Jakob of Ezau, en dat gebeurt ook niet noodzakelijkerwijs in het Oude Testament. Dat wil zeggen: het Oude Testament zegt niet dat Ezau naar de hel ging. Wat dat betreft zegt het ook niet dat Jakob naar de hemel ging, hoewel dat waarschijnlijk wel zo was, want in het boek Hebreëen wordt ons verteld dat hij een man van geloof was.

18

Farao's verharding als bestuurlijke daad

En Farao dan? Het verharderen van Farao's hart ging niet over behoud. Het verharderen van Farao's hart was een bestuurlijke daad die betrekking had op de vraag of hij het volk zou laten gaan. Hij had zijn eigen persoonlijke keuzes over de vraag of hij een godvrezend of een goddeloos mens zou zijn, al lang daarvoor gemaakt. God verhardde Farao's hart niet vanaf zijn geboorte, zodat hij een slecht mens zou zijn en naar de hel zou gaan. De man was al slecht voordat God zijn hart begon te verharderen. God kwam bij hem en trof hem aan als een slecht mens. Hij was een onderdrukker. Hij was een tiran. Hij had geen eerbied voor God. Hij zei:

Maar de farao zei: Wie is de HEERE, naar Wiens stem ik zou moeten luisteren door Israël te laten gaan? Ik ken de HEERE niet en ik zal Israël ook niet laten gaan.

EXODUS 5:2

Zo'n man was Farao voordat God ook maar iets met hem deed.

Vervolgens verhardde God hem, of sterkte Hij hem, in die positie, zodat de man niet onder de druk van de plagen zou bezwijken en te vroeg zou toegeven. Zelfs het verharden van Farao was niet bedoeld om te garanderen dat de man naar de hel zou gaan, maar om te garanderen dat de tien plagen hun loop zouden hebben voordat de man toegaf. Het was Gods verlangen dat de man zou toegeven, maar niet voordat deze plagen hun loop hadden gehad.

Na de tiende plaag hield God op Farao's hart te verharden. Tijdens de eerste tien plagen verhardde Hij het. Nadat Farao Israël had laten gaan, verhardde God zijn hart opnieuw, zodat hij hen zou achtervolgen. Deze verhardingen van Farao's hart hadden te maken met zijn bestuurlijke beslissingen als heerser. Ze hadden niets te maken met zijn persoonlijk behoud.

Hetzelfde geldt wanneer Paulus zegt:

Dus Hij ontfermt Zich over wie Hij wil, en Hij verhardt wie Hij wil.

ROMEINEN 9:18

19

Aan wie God barmhartigheid bewijst

Dat wil zeggen: God bewijst barmhartigheid aan degenen aan wie Hij barmhartigheid wil bewijzen, en Hij verhardt wie Hij wil verharden. Dit betekent niet dat God onvoorwaardelijk sommige mensen heeft uitgekozen om behouden te worden en anderen om niet behouden te worden. Ja, God bewijst barmhartigheid aan iedereen aan wie Hij barmhartigheid wil bewijzen. Maar neemt Hij iets in aanmerking wanneer Hij beslist aan wie Hij barmhartigheid wil bewijzen? Natuurlijk.

Jezus zei:

Zalig zijn de barmhartigen, want aan hen zal barmhartigheid bewezen worden.

MATTHEÛS 5:7

De Bijbel zegt:

Hij echter geeft des te meer genade. Daarom zegt de Schrift: God keert Zich tegen de hoogmoedigen, maar aan de nederigen geeft Hij genade.

JAKOBUS 4:6

God betoont barmhartigheid aan degenen aan wie Hij barmhartigheid wil betonen. En degenen aan wie Hij barmhartigheid wil betonen, zijn de nederigen en de barmhartigen. Met andere woorden, er zijn bepaalde gedragingen waarvan God zegt: 'Als jij zo iemand bent, als je jezelf vernedert, als je barmhartig bent, dan zul je barmhartigheid verkrijgen. Je zult genade verkrijgen.' Je zult die daarmee niet verdienen, maar je zult die wel verkrijgen. God zal barmhartigheid betonen aan wie Hij wil, en Hij wil die betonen aan barmhartige en nederige mensen, niet aan hoogmoedige mensen.

Dus:

Zo hangt het dan niet af van hem die wil, ook niet van hem die hardloopt, maar van God Die Zich ontfermt. Want de Schrift zegt tegen de farao: Juist hiertoe heb Ik u verwekt: dat Ik in u Mijn kracht bewijzen zou, en dat Mijn Naam verkondigd zou worden op de hele aarde. Dus Hij ontfermt Zich over wie Hij wil, en Hij verhardt wie Hij wil.

ROMEINEN 9:16-18

Mozes zegt niet dat alle niet-uitverkorenen verhard worden. Bedenk dat het calvinisme leert dat je sowieso niet tot Christus kunt komen als je niet wedergeboren bent. Als God, zoals de calvinist denkt, alle niet-uitverkorenen verhardt zodat ze niet behouden kunnen worden, waarom moet Hij dat dan doen als ze om te beginnen toch niet tot Hem kunnen komen zonder een bijzondere wedergeboorte door Hem? Waarom moet Hij hen verharden? Wat heeft het voor zin iemands hart te verharden

om te garanderen dat hij niet behouden zal worden, als in feite niemand behouden kan worden zonder om te beginnen een bijzondere daad van genade? Het zou niet nodig zijn hen te verharden. Laat hen gewoon zoals ze zijn als Hij wil dat ze verloren gaan.

20

De plagen als oordeel over Egypte

Dit gaat er niet over dat de farao verloren ging. Natuurlijk ging de farao verloren. Hij stierf in opstandigheid. Maar God maakte hem niet tot een opstandeling. God koos hem niet uit om een opstandeling te zijn. God liet hem opkomen en liet hem tijdens deze plagen standhouden. Hij liet hem niet bezwijken onder de druk van de plagen, omdat God wilde dat die plagen hun volledige verloop zouden hebben. God wilde Egypte oordelen. Hij wilde alle goden van Egypte oordelen, zoals Hij later in hoofdstuk 12 zei.

Het Egyptische volk en zijn heerser waren al verdorven; het volk was rijp voor het oordeel. God had besloten: ‘Dit is de manier waarop Ik hen grondig wil oordelen, door tien opeenvolgende golven van plagen over hen te brengen. Om dat te laten gebeuren, kan Ik niet hebben dat de farao zich tegenover Mij bekeert, want dan moet Ik hem barmhartigheid betonen. Daarom ga Ik zijn hart verharden, in elk geval totdat de plagen voorbij zijn.’

Nadat de plagen voorbij waren, hebben we geen enkele reden om te geloven dat Gods rechterlijke verharding van de farao moest voortduren. Als de farao in de Rode Zee stierf, dan stierf hij duidelijk zonder zich te hebben bekeerd. Ik weet niet of het wel zo duidelijk is dat hij in de Rode Zee stierf. Hij stuurde zijn legers erin, en misschien ging hij zelf voorop. Ik heb steeds opnieuw gezocht naar een specifieke uitspraak waarin staat dat deze farao in de Rode Zee stierf. Het lijkt erop dat hij daar stierf, maar ik weet niet of dat zo duidelijk wordt gezegd. Als hij in de Rode Zee stierf, dan stierf hij natuurlijk zonder zich te hebben bekeerd.

Het punt is dat de verharding van het hart van de farao niet inhield dat God besloot: ‘Dit is een man die Ik niet wil behouden. Dit is een man die Ik niet in de hemel wil zien, en daarom ga Ik zijn hart verharden, zodat hij een slecht mens zal zijn.’ Dat is niet wat

er gebeurde. De man koos ervoor een slecht mens te zijn voordat God ooit bij hem in de buurt kwam.

21

Farao's wil wordt in zijn keuze vastgezet

Het is zoals mijn moeder altijd zei wanneer ik als klein kind rare gezichten trok en gewoon met mijn gezichtsspieren speelde om te zien hoe vreemd ik eruit kon zien. Mijn moeder zei dan: 'Stel dat je gezicht in die stand vastvroor?' De gedachte daarachter is dat je niemand anders dan jezelf de schuld zou kunnen geven. Want als je je gezicht niet in die stand had gezet, zou het daar niet in vastgevroren zijn.

Zoiets is er ook bij de farao: zijn wil bevriest. Zijn wil bevond zich door zijn eigen keuze in een bepaalde verwrongen stand, en God liet hem daar een tijdlang in vastvriezen. Hij verhardde hem in die stand. Hij versterkte hem in die stand. Hij verlamde zijn wil, zodat hij niet kon veranderen terwijl deze plagen hun verloop hadden. Maar dit is een kwestie die niets met behoud te maken heeft.

In de Bijbel houdt de verharding van het hart in de meeste gevallen niet rechtstreeks verband met behoud, in elk geval niet in deze historische gevallen. Misschien zou van de verharding van het overblijfsel van Israël, of van hun verblinding in het Nieuwe Testament, gezegd kunnen worden dat het een rechterlijke daad was om hen van behoud af te houden. Maar ik geloof dat iedere keer dat God ingrijpt in iemands vermogen om de waarheid te zien, of ingrijpt in zijn vermogen om zich te bekeren, dit gebeurt omdat Hij een tijdelijk oordeel over hem voltrekt. Het is niet omdat Hij niet wil dat hij uiteindelijk behouden wordt.

Gewoonlijk doet Hij dat met mensen die al besloten hebben dat ze niet behouden zullen worden. Ze hebben al besloten dat dit niet de kant is die ze opgaan, en daarmee melden ze zich eenvoudig vrijwillig aan voor de positie van Gods boksbal. Hij houdt hen lang genoeg in die positie om hen vaak genoeg te slaan om te doen wat Hij wil doen.

In het geval van de farao kwam niet alleen de farao, maar ook zijn volk onder het oordeel. Maar om het volk onder het oordeel te laten komen, moet de farao halsstarrig, onbuigzaam, ongevoelig en niet in staat tot bekering zijn. Dus dat is wat er gebeurt.

Om verder te lezen

Alle bijbelteksten die in deze lezing aan bod komen, in de volgorde waarin ze gebruikt zijn.

- Exodus 5:1
- Exodus 5:4
- Exodus 5:6-9
- Exodus 1:11
- Exodus 5:10
- Exodus 5:14
- Exodus 5:15-16
- Exodus 5:17-18
- Exodus 5:19-20
- Exodus 5:21
- Exodus 5:22-23
- Exodus 5:22
- Exodus 6:1
- Exodus 6:2-4
- Johannes 16:23
- Exodus 6:5
- Exodus 6:6
- Exodus 6:7-8
- Exodus 6:8
- Exodus 6:9
- Exodus 6:10
- Exodus 6:11-12
- Exodus 6:12
- Exodus 6:14
- Exodus 6:15-17

- Exodus 6:18
- Exodus 6:19
- Exodus 6:20
- Exodus 6:21
- Leviticus 18:12
- Exodus 6:23
- Exodus 6:24
- Exodus 6:25
- Exodus 6:26-27
- Exodus 6:29-30
- Exodus 7:1
- Exodus 7:2-4
- Exodus 7:5
- Romeinen 9:16-18
- Exodus 9:16
- Romeinen 9:19
- Romeinen 9:12
- Maleachi 1:2
- Exodus 5:2
- Romeinen 9:18
- Mattheüs 5:7
- Jakobus 4:6

Lezing © Steve Gregg / The Narrow Path. Nederlandse vertaling © 2026 Vers voor Vers. De bijbeltekst in deze uitgave is ontleend aan de Bijbel in de Herziene Statenvertaling, © 2010/2016 Stichting HSV.